

Styre
Universitetsstyret

Arkivsaksnr.
26/46362

Dokumentdato
29.04.2026

Saksnr.
38/26

Møtedato
07.05.2026

ORIENTERINGSSAK: Forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- [UiBs strategi 2023 - 2030](#)
- [Meld. St. 14 \(2024–2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden](#)
- [Nasjonal sikkerhetsstrategi \(2025\) - regjeringens overordnede ramme for samfunns- og nasjonalsikkerhet i et skjerpet sikkerhetspolitisk landskap](#)
- [Styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap i kunnskapssektoren \(2025\)](#)
- [Retningslinjer og verktøy for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid \(HK-dir\)](#)
- [Tildelingsbrev for 2026 til Universitetet i Bergen](#)
- [PSTs Nasjonale trusselvurdering 2026](#)

Saken gjelder

Styresaken gir en oversikt over hovedlinjene i nasjonale føringer for ansvarlig internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet, og hvordan UiB følger opp disse. Universitetet i Bergen er et internasjonalt forskningsuniversitet med akademisk frihet som bærende prinsipp. Saken presenterer mål og prinsipper for UiBs arbeid på området.

Det sikkerhetspolitiske bildet er skjerpet, og universitetet må håndtere en balansegang mellom åpenhet og internasjonalt samarbeid på den ene siden, og legitime sikkerhets- og samfunnshensyn på den andre. I denne balansegangen skal tyngdepunktet ligge på UiBs verdier: institusjonell tillit, forskningskvalitet og akademisk integritet, ansatte og studenters trygghet, samt fortsatt sterke internasjonale samarbeid. Dette er også sentrale elementer i UiBs oppdaterte strategi.

Ansvarlig internasjonalt samarbeid (AIS) og forskningssikkerhet er ikke en begrensning, men en forutsetning for å opprettholde UiBs posisjon som en sterk kunnskapsinstitusjon. Styresaken legger grunnlag for en helhetlig tilnærming som skal skape trygghet og forutsigbarhet for ansatte, studenter og samarbeidspartnere - både nasjonalt og internasjonalt. Fortolkningen og anvendelsen av nasjonale føringer må tilpasses UiBs verdier og behov og styresaken redegjør avslutningsvis for hvilke prinsipper som legges til grunn for arbeidet.

Forslag til vedtak

Universitetsstyret tar sak om forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid til orientering.

Tore Tungodden

Universitetsdirektør

28.04.2026/Tore Burheim/Monica Nilsen Øen/Heidi A. Espedal/Roar Nese/Elin Kvaale/Helge Gismarvik
Høvik

Saksframstilling

ORIENTERINGSSAK: Forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid

Bakgrunn

UiB er et internasjonalt forskningsuniversitet basert på kjerneverdiene akademisk frihet, integritet og åpenhet. Dette verdigrunnlaget ligger også til grunn for hvordan vi forstår vårt internasjonale ansvar og arbeid. Denne posisjonen forutsetter et sterkt og ansvarlig internasjonalt samarbeid som både styrker vår forskning og kunnskapsarbeid. Dette legger også rammene for hvordan vi tilnærmer oss sikkerhetsspørsmål. Sikkerhet er aldri et mål i seg selv, men et rammeverk vi forholder oss til, for å beskytte våre verdier. Internasjonalt samarbeid er avgjørende for å nå våre ambisjoner innen forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling. Samtidig må vi påse at internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid gjennomføres på en måte som er i tråd med våre verdier - herunder vitenskapelig integritet, åpenhet og uavhengighet. Forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid (AIS) er derfor ikke bare et spørsmål om sikkerhet, men en forutsetning for å opprettholde den akademiske friheten, bevare tilliten til universitetet og sikre et bredt internasjonalt samarbeid.

Universitetet i Bergen står, på samme måte som resten av sektoren i Norge og Europa, overfor en situasjon hvor rammebetingelsene for internasjonalt samarbeid er endret. Som et internasjonalt forskningsuniversitet med bred faglig portefølje er UiB avhengig av omfattende samarbeid med institusjoner i en rekke land. Samtidig er det sikkerhetspolitiske bildet i Europa og globalt i fundamental endring, preget av økt uro, teknologisk rivalisering og geopolitiske spenninger som i økende grad berører universitets- og høyskolesektoren. Nasjonale myndigheter har i lys av dette, de siste årene skjerpet veiledningen til sektoren, blant annet gjennom oppdaterte retningslinjer fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) og krav knyttet til forskningssikkerhet fra Norges forskningsråd. Denne utviklingen reiser spørsmål om hvordan arbeidet med ansvarlig internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet best kan forankres i UiBs virksomhet.

Forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid (AIS)

Forskningssikkerhet er et relativt nytt begrep i norsk kunnskapspolitikk, men har de siste årene fått økende oppmerksomhet som følge av den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen. I stortingsmeldingen [Sikker kunnskap i en usikker verden](#) legger regjeringen til grunn EUs definisjon av begrepet. Forskningssikkerhet handler om å identifisere og håndtere risiko knyttet til tre hovedområder:

1. Uønsket overføring av kunnskap og teknologi. Dette kan gjelde forskning med dobbeltbrukspotensiale, det vil si kunnskap eller teknologi som kan ha både sivil og militær anvendelse, eller sensitiv teknologi som kan gi andre land strategiske fortrinn.
2. Uønsket påvirkning på forskning og innovasjon. Dette kan være forsøk på å styre forskningens retning, begrense publisering av resultater, påvirke valg av samarbeidspartnere, eller utøve press på forskere på måter som undergraver deres faglige uavhengighet.

3. Brudd på forskningsetikk/-integritet hvor kunnskap og teknologi brukes til å underminere sentrale samfunnsverdier. Dette omfatter blant annet forskning som kan bidra til overgrep mot menneskerettigheter, overvåking av sivilbefolkning eller utvikling av våpensystemer i strid med internasjonale konvensjoner.

HK-dir definerer AIS på følgende måte:

«Ansvarlighet i internasjonalt kunnskapssamarbeid betyr å ivareta akademiske verdier og nasjonale interesser i internasjonalt samarbeid innenfor forskning, høyere utdanning og innovasjon.»

Nasjonale føringer og myndighetsforventninger

Stortingsmeldingen [Sikker kunnskap i en usikker verden](#) utgjør det viktigste nasjonale policydokumentet for universitets- og høyskolesektorens arbeid med ansvarlig internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet. Meldingen legger til grunn at forskningens internasjonale karakter må kombineres med økt bevissthet om risiko, og at ambisjonen er å etablere systemer som gjør det mulig å bevare åpenheten. Meldingen plasserer hovedansvaret hos institusjonene og understreker betydningen av kompetansebygging og en helhetlig tilnærming som omfatter forskning, utdanning og infrastruktur. Tilgang på kunnskap, kompetanse og teknologi er blitt stadig viktigere for både internasjonal konkurranse og nasjonal sikkerhet.

Forskningssikkerhet beskrives som nøkkelen til fortsatt åpenhet i en usikker verden, og dermed en viktig forutsetning for norsk konkurransekraft. Meldingen viser også til behovet for å følge opp Langtidsplanen for forsvarssektoren og legger til rette for at det norske forskningssystemet kan håndtere forskningsaktivitet på tvers av åpne, skjermede og graderte nivåer.

Dette må sees i sammenheng med [Nasjonal sikkerhetsstrategi](#) som beskriver hvordan konkurransen om kunnskap og teknologi er blitt et sikkerhetspolitisk anliggende, og som fastslår at kunnskapssektoren spiller en sentral rolle i samfunnssikkerheten. Trusselbildet omfatter både digitale angrep, langsiktige påvirkningsforsøk, økonomiske bindinger og kunnskapsinnhenting gjennom samarbeid og rekruttering.

Forskningsrådet og HK-dir har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet utarbeidet [retningslinjer](#) som konkretiserer hvordan institusjonene skal arbeide systematisk og risikobasert med ansvarlig internasjonalt samarbeid. Retningslinjene gir en oversikt over gjeldende lovverk og føringer, beskriver sentrale vurderinger og fremgangsmåter for både fagmiljøer og institusjonsledelse, og tilbyr verktøy for risikovurdering i internasjonalt samarbeid. Retningslinjene favner bredt og inkluderer blant annet internasjonalt høyere utdanningssamarbeid, risiko- og sikkerhetsstyring samt mer detaljerte anbefalinger knyttet til for eksempel gjesteforskere. Disse benyttes aktivt i arbeidet på dette saksfeltet ved UiB.

KD har også utarbeidet [styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap](#) som omhandler de tre sikkerhetsdomenene samfunnssikkerhet, statssikkerhet/nasjonal sikkerhet og informasjonssikkerhet. Gjennomgående er kravet at arbeidet skal forankres i virksomhetsstyringen og bygge på åpenhet og internasjonalt samarbeid, men med økt bevissthet, bedre prosesser og tydeligere ansvarslinjer.

Gjennom tildelingsbrevet for 2026 forventes UiB å følge opp dette rammeverket, herunder å støtte opp under den nasjonale sikkerhetsstrategien og bidra til kunnskapsberedskapen i et totalforsvarsperspektiv.

Videreutvikling av rammene for ansvarlig internasjonalt samarbeid trekkes også fram som en viktig ambisjon i universitetets oppdaterte strategi.

Fra og med 2025 har [Norges forskningsråd](#) tydeliggjort i alle utlysninger at vurdering og håndtering av forskningssikkerhet i enkeltprosjekter er en forutsetning for tildeling av støtte. Forskningsrådet presiserer at forskningsutførende institusjon har hovedansvaret for å identifisere og håndtere risiko, men at krav om forskningssikkerhet ikke er en del av den faglige søknadsvurderingen.

PST sin nasjonale trusselvurdering for 2026

Ifølge [PST](#) vil forskningsmiljøer ved norske UH-institusjoner fortsatt være utsatt for aktiviteter fra fremmede stater som søker teknologi og kunnskap knyttet til produkter med militær bruk. Trusselaktørene forsøker å tilegne seg slik teknologi gjennom tilgang til norske forskningsfasiliteter og fagmiljøer, blant annet via gjesteforskeropphold og internasjonale samarbeid. En særlig risiko er at forskere og fagmiljø kan være utsatt uten å være klar over at deres arbeid utnyttes militært. PST anbefaler at virksomheter med komplekse og sammensatte porteføljer bør gjennomføre strukturerte prosesser for å identifisere og beskrive aktuelle verdier, trusler og sårbarheter.

EU

EU har de senere årene styrket oppmerksomheten om forskningssikkerhet gjennom utvikling av retningslinjer for risikovurdering. Forskning behandles i økende grad som et strategisk politikkområde, der hensynet til åpenhet og internasjonalt samarbeid balanseres mot behovet for å beskytte kritisk teknologi, kunnskap, data, infrastruktur og grunnleggende demokratiske og forskningsetiske verdier. EU definerer forskningssikkerhet som vurdering og håndtering av risiko i forhold til tre parametre: 1) uønsket overføring av kritisk kunnskap og teknologi, 2) uønsket påvirkning av forskningen som kan true akademisk frihet og forskningsintegritet, 3) brudd på retningslinjer for etikk og integritet.

Flere sentrale spørsmål i EU-politikken er fortsatt under utvikling. EU skiller tydelig mellom forsvarsforskning og forskning med dobbeltbruks-potensiale (varer, programvare og teknologi som kan brukes både til sivile og militære formål, også omtalt som dual-use). EUs rammeprogram for forskning og innovasjon har til nå vært utelukkende sivile, men Kommisjonens forslag til neste rammeprogram (2028-2034) innebærer at deler av programmet skal være åpent for såkalt «dual use»-forskning og innovasjon.

I oktober 2025 annonserte EU-kommisjonen at forskningssikkerhet vurderes lovfestet i det kommende European Research Area Act. Samtidig lanseres tre sentrale tiltak: etablering av et European Centre of Expertise on Research Security, utvikling av en due diligence-plattform som skal hjelpe forskere med å vurdere risiko i internasjonalt samarbeid, og en felles metodikk.

UiBs tilnærming - status for arbeidet med forskningssikkerhet og AIS

Ansvarlig internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet krever løpende oppmerksomhet om eventuelle risikoer og hensiktsmessige tiltak, faglig skjønn og lederskap. UiBs tilnærming er å balansere behovet for å ivareta forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid på en måte som samtidig støtter universitetets faglige virksomhet. Innledningsvis understrekes det at UiB alltid vil arbeide *forebyggende*, og at UiB legger stor vekt på *sin* rolle i det norske samfunnets samlede sikkerhetsarbeid.

UiB har arbeidet systematisk med kompetansebygging og bevisstgjøring gjennom samlinger, møter og kurs på tvers av organisasjonen. En vedvarende utfordring er situasjoner der ansatte må ta stilling til spørsmål uten klare svar – der det ikke foreligger konkret informasjon om risiko, og der retningslinjer ikke gir entydige føringer. Slike situasjoner er en iboende del av feltet og krever skjønnsutøvelse og dialog. UiB må derfor tilby støtte og akseptere at det ikke alltid finnes entydige svar eller enkle løsninger. Det jobbes systematisk med rutiner, opplæring og kulturbygging for å styrke institusjonskompetanse og støtte god praksis.

UiB samarbeider med BOTT-universitetene om erfaringsdeling og utvikling av felles tilnærminger til forskningssikkerhet og AIS. Dette samarbeidet er verdifullt for å sikre at institusjonene lærer av hverandre og unngår å utvikle isolerte løsninger.

Organisering av arbeidet ved UiB - utvalgte tema

Som ledd i operasjonaliseringen av UiBs styringssystem for sikkerhet etablerte UiB i 2025 en *sikkerhetsgruppe* med operativt ansvar for sikkerhet, herunder forskningssikkerhet og AIS. Formålet er å fremme og koordinere systematisk risiko- og sikkerhetsarbeid, bidra til risikostyringen på hele sikkerhetsfeltet, styrke sikkerhetskulturen og samordne dialog med relevante samarbeidspartnere og myndigheter. Sikkerhetsgruppen består av en sikkerhetsleder og 4-5 personer med kompetanse på forskningssikkerhet, personellsikkerhet, IT-sikkerhet, personvern og internasjonalt samarbeid. I tillegg har UiB et *AIS-team* som legger til rette for informasjonsdeling og fungerer som kompetansenettverk på tvers av organisasjonen. Teamet er en ressurs for ansatte og fagmiljø med spørsmål om internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet, og bidrar til å spre beste praksis og veiledning. AIS-teamet består av ansatte fra administrasjon og forskningsstøtte. Sikkerhetsgruppen involverer relevante medlemmer fra AIS-teamet i det operative arbeidet ved behov.

Medarbeidere fra sikkerhetsgruppen og AIS-teamet gir veiledning i konkrete saker og har deltatt på møter med fagmiljøer og administrasjon for å øke bevisstheten om risiko i internasjonalt samarbeid. Behovet er økende. UiB har også etablert [nettsider](#) med informasjon om ressurser, verktøy og sjekklister for å støtte ansatte i vurderinger knyttet til internasjonalt samarbeid, eksportkontroll og mottak av gjester.

I det følgende omtales noen utvalgte tema samt UiBs arbeid knyttet til disse mer utførlig.

Informasjonssikkerhet

Bruk av informasjonsteknologi er kritisk viktig for universitetets virksomhet. Samtidig utgjør trusler og risiko på området en sikkerhetsmessig utfordring. Universitetsstyret har derfor besluttet å styrke arbeidet innen informasjonssikkerhet og det er de siste årene gjennomført organisatoriske tiltak, endringer i ansvar og myndighet, ressurstilførsel, kompetansebygging og tekniske tiltak. Dette arbeidet omfatter også beskyttelse av forskningsdata og infrastruktur og er en sentral del av den samlede innsatsen for forskningssikkerhet. Informasjonssikkerhet er en forutsetning for akademisk frihet og universitetets integritet og troverdighet. Koblingen mellom teknologi og politikk, angrepene på akademisk frihet og avhengigheten av et fåtall teknologigiganter har aktualisert spørsmålet om digital suverenitet, også for universiteter. Kontroll med og tilgang til forskningsdata og forskningssystemer, økt bruk av generativ kunstig intelligens, språkmodellenes innebygde verdigrunnlag, økonomiske bindinger og innlåsing medfører behov for økt bevissthet relatert til

digital suverenitet. De valg vi nå gjør, bevisste eller ubevisste vil kunne påvirke framtidig handlingsrom og akademiske frihet.

Personellsikkerhet

God personellsikkerhet er viktig for å kunne ivareta forskningssikkerheten. UiB har rutiner for ansettelsesprosesser der det er behov for å stille krav om sikkerhetsklarering eller eksportlisens. Felles for disse er at beslutninger forankres i gode risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser).. Det er videre etablert en gjesteforskerrutine og rammer for gjennomføring av sårbarhetssamtaler (se under), samt for søknader om sikkerhetsklarering og autorisasjonssamtaler.

Krav knyttet til forskningssikkerhet fra Norges Forskningsråd

Det arbeides systematisk med å etablere målrettet og helhetlig støtte rettet mot prosjekteiere og prosjektledere i alle faser av forskningsprosjekter. Målet er å utvikle retningslinjer og felles rutiner for vurdering og håndtering av forskningssikkerhet i både prosjektsøknader og pågående prosjekter, samt å utvikle verktøy og støtteressurser for forskere og støtteapparat. Det er også innledet erfaringsutveksling med enkelte BOTT-institusjoner om hvordan best organisere denne typen forskningsstøtte. Det planlegges tiltak som utarbeiding av skriftlig veiledning, støtte til enkeltforskere og opplæringstilbud.

Verdikartlegging

Kartlegging av verdier har fått økt betydning som grunnlag for risikovurderinger, og UiB arbeider systematisk med dette. Dette er et felt der det ikke finnes etablerte standarder for universitets- og høyskolesektoren, som gjør arbeidet mer krevende. UiB samarbeider derfor med andre BOTT-universiteter for å utvikle hensiktsmessige tilnærminger til å identifisere hva som må beskyttes og hvordan. Arbeidet har i den innledende fasen fokusert på informasjonsverdier og eksportkontrollert teknologi.

Sikkerhetsklarering

UiB har tradisjonelt drevet utelukkende åpen forskning og utdanning, og har derfor ikke hatt behov for å håndtere gradert informasjon eller kreve sikkerhetsklarering av ansatte. Dette er i ferd med å endre seg, om enn i svært begrenset omfang.

Endringen skyldes primært to forhold: For det første må UiB håndtere korrespondanse fra offentlige myndigheter som er gradert etter sikkerhetsloven. For det andre er det i enkelte tilfeller ønskelig at UiB kan delta i forskningssamarbeid eller prosjekter som delvis omfatter gradert informasjon eller som krever tilgang til skjermingsverdige objekter eller infrastruktur. Dette kan for eksempel gjelde samarbeid med aktører som krever dette ved samarbeid. For å kunne håndtere slik informasjon på en forsvarlig måte, og for å ivareta juridiske krav, må et begrenset antall stillinger ved UiB kunne omfattes av krav om sikkerhetsklarering. UiB ønsker alltid å ansette den best kvalifiserte kandidaten, og sikkerhetsklarering vil kun være et kvalifikasjonskrav når dette er nødvendig ut fra arbeidets innhold. Det er utarbeidet en tydelig rutine og det følges opp gjennom konkret veiledning i hvordan dette skal håndteres. Det understrekes at omfanget er svært begrenset, og at dette ikke endrer UiBs grunnleggende karakter som et åpent forskningsuniversitet.

Sikkerhetskultur

UiB har nylig etablert et eget arbeid for å styrke sikkerhetskulturen i organisasjonen, særskilt rettet mot den vitenskapelige aktiviteten og gjennom tett dialog med forskningsmiljøene. Tilnærmingen bygger på de samme grunnleggende verdiene som driver forskningen fremover: integritet, ærlighet og åpenhet om svakheter og utfordringer. Målet er kontinuerlig forbedring av både forskningskvalitet og sikkerhet, med vekt på bevissthet om konsekvensene tap av både materielle og immaterielle verdier kan ha for forskningen og institusjonens omdømme. Arbeidet vil gjennomføres gjennom dialog i instituttledermøter og arbeid med konkrete scenarioer og hendelser i forskningsgruppene.

Studentutveksling

UiB gir målrettet informasjon til studenter som reiser på utveksling, med råd om hvordan de innhenter kunnskap om sikkerhet, lokale forhold. Dette omfatter blant annet praktiske råd, landspesifikke risikovurderinger og veiledning om digital sikkerhet, personvern og sosiale media.

Det foreligger en egen beredskapsplan for studenter som oppholder seg i utlandet. Planen er tilgjengelig i UiBs regelsamling. Ved mistanke om alvorlige hendelser eller krisesituasjoner i områder der UiB-studenter oppholder seg, iverksettes rutiner for å kontakte studentene og avklare om de er berørt. Utenfor ordinær arbeidstid håndteres dette av beredskapsvakt tilknyttet Seksjon for internasjonalt samarbeid i Studieavdelingen.

Eksportkontroll

Norge har gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til å hindre spredning av kjemiske og biologiske våpen, hindre spredning av varer og teknologi relevant for kjernefysiske våpen, kontroll av konvensjonelle våpen, militære varer og sensitiv høyteknologi. Eksportkontroll i universitets- og høyskolesektoren handler om regulering av overføring av denne typen teknologi og kunnskap til utlandet eller til utenlandske borgere, der slik overføring kan ha betydning for nasjonal sikkerhet eller Norges internasjonale forpliktelser. Dette er et område som tidligere har hatt stort fokus. Eksportkontroll har imidlertid endret karakter etter at regelverket ble justert i 2025 slik at ordinær bruk av forskningsinstrumenter ikke lenger krever lisens. Dette har gjort at eksportkontroll i praksis har blitt et mye mer avgrenset felt for UiB, som ivaretas gjennom rutiner og veiledning ved behov.

Sårbarhetssamtaler

Etter ønske fra ulike fagmiljø er det utarbeidet en rutine for sårbarhetssamtaler der det vurderes som aktuelt å gjennomføre dette. Sårbarhetssamtaler er et forebyggende tiltak for ansatte som kan stå i situasjoner med interessekonflikter, krysspress eller lojalitetsutfordringer i forsknings- og undervisningssammenheng, inkludert områder regulert av eksportkontroll-regelverket. Samtalene skal bidra til å øke bevisstheten om mulig press fra eksterne aktører, risiko knyttet til internasjonalt samarbeid og ansvar for å sikre verdier som kunnskap, data og forskningsinfrastruktur. Sårbarhetssamtaler kan for eksempel gjennomføres som del av onboarding av nyansatte og ellers ved behov. Instituttleder har ansvar for både vurdering og gjennomføring, eventuelt kan det delegeres til relevante lederfunksjoner. Gjennom samtalen gis ansatte informasjon om aktuelle risikoområder – som interessekonflikter, informasjonssikkerhet, etterretning, eksportkontroll og reisesikkerhet – og det åpnes for dialog om spørsmål og utfordringer den ansatte kan stå i. Når sårbarhetssamtaler vurderes aktuelt å gjennomføre, må disse

være preget av tillit og tydelig kommunikasjon om formålet, og det må legges vekt på å unngå enhver form for mistenkeliggjøring. Sikkerhetsgruppen ved UiB bistår med veiledning i forkant av slike samtaler, dersom det er ønskelig.

Prinsipper for UiBs arbeid med forskningssikkerhet og AIS

Saksfeltet er mangslungent. Det er likevel blitt bygget opp på noen felles prinsipper, som danner en bro mellom nasjonale føringer og de konkrete avveingene som gjøres på UiB. Nasjonale føringer gir rammer for forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid, men gir ikke alltid veiledning om hvordan ansatte konkret skal håndtere vurderinger i daglig arbeid eller balansere sikkerhet mot akademisk frihet. Det er her verd å merke seg at regjeringen legger EUs definisjon til grunn for de nasjonale føringene knyttet til forskningssikkerhet.

For at fortolkningen og anvendelsen av nasjonale føringer tilpasses UiBs verdier og behov legger universitetsledelsen til grunn følgende prinsipper:

1. Akademisk frihet og akademisk ansvar

Akademisk frihet og åpenhet er grunnleggende verdier for universitetet. Universitetets vitenskapelige arbeid utøves så åpent som mulig, så lukket som nødvendig. Ansvarlig internasjonalt samarbeid krever aktiv skjønnsutøvelse basert på tilgjengelig kunnskap, faglig innsikt og den konkrete konteksten.

2. Kunnskap om fag, kontekst og partnere

Kunnskap om eget fagområde, egne verdier og betydningen av dem, samarbeidspartnere og den politiske og sikkerhetsmessige konteksten de opererer innenfor, er viktig for å kunne vurdere risiko. UiB skal legge til rette for at ansatte har tilgang til relevant informasjon og kompetanse for å gjøre slike vurderinger.

3. Risikobasert tilnærming og verdioversikt

Alle ansatte og ledere som er involvert i samarbeid - nasjonalt og internasjonalt - skal være bevisste på mulig risiko. Systematiserte verdioversikter og risikovurderinger er sentrale verktøy. Eventuelle ekstraordinære tiltak skal stå i forhold til faktisk risiko, og UiB skal unngå generelle restriksjoner som rammer bredere enn nødvendig.

4. Veiledning og dialog

Ansatte som står overfor komplekse vurderinger i internasjonalt samarbeid, skal ha tilgang til beslutningsstøtte og veiledning. Det skal være tydelig hvem som kan kontaktes for råd, og hvordan saker håndteres dersom det oppstår usikkerhet eller bekymring. Arbeidet skal bygge på tillit til faglig skjønn og verdien av åpen dialog om vanskelige avveininger.

5. Kontinuerlig læring og forbedring

UiB skal være en lærende organisasjon som oppdaterer sin forståelse, justerer sine tilnærminger og deler erfaringer internt og med andre institusjoner. Ansattes innspill skal aktivt brukes til å forbedre systemet over tid.

Universitetsdirektøren sine kommentarer

Det sikkerhetspolitiske bildet har endret seg markant og nasjonale myndigheter har tydeliggjort forventningene til universitets- og høyskolesektoren. Samtidig er rammene for forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid fortsatt et relativt nytt område, med usikkerhet knyttet til hva kravene innebærer og hvilke nye føringer som kan komme. UiB må derfor arbeide med både fleksibilitet og årvåkenhet.

En viktig, men ofte underkommunisert risiko er faren for selvsensur i fagmiljøene som kan begrense den akademiske friheten. Når forskere velger bort samarbeid, tema eller arenaer på grunn av usikkerhet heller enn reell risiko, oppstår usynlig skade som over tid kan svekke både kvalitet og uavhengighet. Slike mekanismer drives av uklare retningslinjer, varsomhetssignaler uten tilhørende verktøy og søknadsprosesser der internasjonale partnere oppleves som risiko i seg selv. Effekten rammer særlig yngre forskere og fagfelt avhengige av global kunnskapsutveksling. For UiB er det avgjørende at risikovurderinger synliggjør både konsekvensene av å inngå og av å avstå fra samarbeid.

UiB legger derfor vekt på støtte og kompetansebygging, det vises til beskrivelsene over og arbeidet til sikkerhetsgruppen og AIS-teamet. Tilnærmingen ivaretar akademisk frihet og faglig skjønn, samtidig som den tydeliggjør at alle som arbeider med forskning har et ansvar for å gjøre hensiktsmessige vurderinger. Som universitet er det ikke mulig å eliminere all risiko, og arbeidet skal derfor være kontinuerlig, risikobasert og forebyggende. Den foreslåtte prinsippbaserte tilnærmingen bygger videre på det arbeidet UiB allerede har gjort, gir rom for institusjonell læring og sikrer at forskningssikkerhet støtter opp under UiBs strategiske ambisjoner samtidig som universitetets kjerneverdier ivaretas. Nedfelte prinsipper gir tydelighet og retning i et saksfelt der nasjonale føringer ikke alltid gir konkret veiledning, og der skjønnsutøvelse krever et felles verdigrunnlag.

29.04.2026/Tore Burheim/Monica Nilsen Øen/Heidi A. Espedal/Roar Nese/Elin Kvaale/Helge Gismarvik Høvik